

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr.	9.	Fylke:	Østfold.
Tilleggsspørsmålnr.		Herad:	Rakkestad.
Emne:	Lauving.	Bygdelag:	
Oppskr. av:	J.H.Olsen-Smedal.	Gard:	
(adresse):	Rakkestad.	G.nr.	Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

Lauving.A. Lauv som ripes av trærne.

1. Inntil slutten av forrige aarhundre ble lauv regnet som et alminnelig hjelpefor i daarlige foraar. Paa enkelte gaarder lauvet de nok i gode aar og saa. Men paa grunn av de store fremskritt som er gjort i jordbruket i de siste aar, er det nu praktisk talt ingen som lauver lenger. Selv i de daarlige foraar 1941-42 og 1947-48 var det meget faa som tydde til lauvet, og for forsituasjonen hadde det lite a si.

De opplysninger som gis nedenfor, refererer seg derfor til eldre tider.

2. Det vanlige var aa lauve like etter at en var ferdig med slaatten. Det hendte nok at det ble gjort senere ogsaa, men en alminnelig regel var at det maatte gjøres før lauvet tok til aa gulne.

Det vanlige tre som ble lauvet, var osp. Rogn, bjørk og selje var unntagelser, og lauv av dem ble for det meste brukt til sommerfor om kvelden, eller til kuer og kalver som av en eller annen grunn stod inne.

Arbeidet ble kalt lauvving.

3. Til aa hogge av de tynne lauvkvistene ble nyttet en lauvkniv, en lauvsigd eller en alminnelig tollekniv. Lauvkniven var ofte en utslitt ljaa som var forsynt med treskaft i den ene enden.

Noe redskap til aa bøye ned grenene med ble ikke brukt. Det var jo ogsaa unødvendig, for grenene ble som regel hogd eller saget av treet før lauvvingen.

Lauv av rogn, bjørk og selje til sommerfor ble gjerne rispet med hand. Ask og eik finnes jo her bare som plantet, saa lauvet av dem spilte ikke noen rolle. Til aa beskytte handa med ble nyttet en skinnvott, men ofte ingenting.

4. Det vanlige lauv til vinterfor var ospelaav. Treet ble i alminnelighet ikke felt, uten der hvor trebestanden var svært tett. Det var jo ogsaa de store trærne som hadde mest lauv, og de ble gjerne staa-

ende saa lenge de var friske.

De fleste gaarder hadde gjerne i sin ut-eller innmark ospetrær som det med visse mellemrom ble tatt lauv av.

I alminnelighet begynte en aa lauve ospa naar den var en 4-6 meter høy og hadde saa noenlunde rikelig med grener. Den kunne da være en 20-30 aar gammel og kanskje mere ogsaa. Andre treslag kunne være mindre og yngre.

Hvor ofte en kunne ta lauv av samme tre, berodde nok paa hvor fort grenene vokste ut igjen. Som regel kunne det vel ikke gjøres oftere enn hvert aattende aar eller noe slikt.

Ordet kyller har her i bygda ikke vært brukt i forbindelse med lauving. Det har ikke vært brukt noe annet ord heller. Hele arbeidsprosessen er, som før nevnt, blitt kalt lauving.

Det var vanlig aa rispe lauv av trærne i de aar en ikke kylte dem.

Noe særlig for aa ta vare paa kylletrærne ble ikke gjort. Aa sette gjerde omkring dem ble aldri gjort, saa vidt en vet. Det var vel unødvendig ogsaa, for ute i det frie bryr kuene seg lite om lauv, -og da især om ospelaug. Litt annerledes var det kanskje dengang bøndene her i bygda holdt geiter.

Lauvet ble ansett for aa ha den samme verdien som det øvrige før en kunne sanke i skog og utmark.

5. Etterat lauvkvistene var kuttet av, ble de for det meste bundet sammen i kjerv. Kjervene ble saa satt opp i rauk eller inn til en skigard til tørk. Hvis det var saa noenlunde stadig oppholdsvær, ble de gjerne liggende paa bakken. Det var ogsaa brukt aa tørke lauvet paa bakken uten aa binde det sammen. Hesjer har i eldre tider ikke vært brukt her i bygda til aa tørke høy, korn eller lauv paa. Høyet ble tørket paa bakken, og kornet ble satt opp i rauk eller hengt opp paa staur til tørk. Hesjer er først kommet i bruk i de siste 30-40 aarene.

6. Saa snart lauvet var noenlunde tørt, ble kjervene fraktet heim. Det vanlige var aa kjøre dem med hest, men hvis den manglet, ble de baaret heim i bæretau eller bende. Hvor mye en mann eller en kvinne kunne bære, er ikke saa lett aa si. Det var vel kanskje litt individuelt ogsaa.

En har ikke dognad paa lauving her i bygda.

7. Det ble tatt lauv baade i innmark og i utmark.

For det meste var det karene paa gaarden som lauvet, men det hendte nok ofte at ogsaa kvinnene deltok, især der hvor det var lite mannlig arbeids-hjelp.

8. Heime ble lauvet oppbevart enten paa laave-hjellen eller en hjell i en løe. Det ble ogsaa lagt oppaa høyet, hvis hjellene ikke strakk til.

Lauv ble især gitt til ku og sau, men ogsaa til hest. Hvor mye lauv hvert enkelt dyr fikk om gangen, er vanskelig aa si. Det berodde nok paa omstendighetene. I gode foraar ble det brukt mindre lauv, og i daarlige mere. Men vinterforraadet av lauv var aldri stort, saa det monnet noe videre.

- 3
9. Ospelauv ble regnet som godt for, og det var ogsaa det slaget som ble brukt i noen større utstrekning.
 10. Alm finnes her i bygda bare som plantet paa enkelte steder, saa almelauv har ikke hatt noen betydning.
 11. Felleslauving har visst aldri forekommet her i bygda.
 12. - p -
 13. - - -
 14. - - -
 15. - - -

B. Lauv som rakes sammen paa bakken.

Rakelauv har aldri vært brukt som for her i bygda.

1951

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING